

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ

ІГРИ НЕСКОРЕНИХ ЯК СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА АДАПТИВНОГО СПОРТУ

*Долбишева Ніна¹, Балджи Ілона¹, Чухловіна Валерія¹,
Бузоверя Анна², Чернявська Олена³*

¹Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

²Університет митної справи та фінансів

³Український державний університет науки і технологій

DOI:10.32540/2071-1476-2024-1-115

Annotation

Introduction. Adaptive sports in the international sports movement gained intensive development at the end of the 20th century and the beginning of the 21st century. Its component includes the Paralympic, De-Olympic and Special Olympic movements. However, in 2014, at the initiative of Prince Harry and with the support of the Mayor of London Boris Johnson, the London Organizing Committee of the Olympic and Paralympic Games and the Ministry of Defense of England, the Invincible Games were founded. The main mission of the Games is to inspire the international community with the power of the invincible human spirit, to promote greater international understanding and respect for those who serve their country, to stimulate the recovery and support the rehabilitation of wounded and ill servicemen and veteran men and women from various countries. The Invincible Games are international sports competitions among servicemen and veterans who have been injured, wounded or ill during or as a result of their duty. The Invincible Games are designed to provide new opportunities for servicemen and veterans who have paid a high price for their devotion to their country and its people, as well as unite people and help them overcome the consequences of war wounds, injuries and illnesses with the support of family, friends and society.

Purpose: to systematize historical and theoretical material on the organization and holding of international sports competitions of the Invincible Games among wounded servicemen and veterans as a social component of adaptive sports

Research methods: analysis and generalization of scientific and methodical literature and Internet materials (official sites); historical analysis; scientific knowledge (analogies); system analysis.

Result. The prerequisite for the organization and holding of the Invincible Games was the participation in 2013 of the British team of servicemen and veterans in the Warrior Games in adaptive sports. Prince Harry Albert David Mountbatten-Windsor (Duke of Sussex) visited and opened the Warrior Games in the USA. In 2014, Prince Harry founded, organized and held the first Invincible Games in London (England). From 2014 to 2023, six Invincible Games were held. In 2017, the national team of Ukraine participated for the first time in the III Games of the Invincibles. In Ukraine, the Invincible Games Committee was established, whose mission is to support Ukrainian servicemen and veterans on the way to physical recovery, psychological rehabilitation and social integration, forming a positive outlook and motivating them to engage in sports and personal growth. From 2021, comprehensive competitions in adaptive sports, under the identity of the Invincible Games, the Warriors Cup within the framework of the Invincible League of Ukraine, will be organized and held.

Conclusion. Historical and theoretical analysis of the system of organizing and conducting international competitions among wounded servicemen, defining their purpose, tasks, functions and principles of the system of training athletes of the Invincible Sports Movement and the Invincible Games allows us to state that they are a social component of adaptive sports.

Key words: adaptation, history, chronology, military personnel, veterans, tasks, principles, competitions, people with disabilities, adaptive sports.

Анотація

Вступ. Адаптивний спорт в міжнародному спортивному русі набув інтенсивного розвитку наприкінці ХХ ст. та початку ХХІ ст. До його складової входить паралімпійський, дефлімпійський та спеціальний олімпійський рух. Однак у 2014 р. за ініціативою Принца Гаррі та підтримки мера Лондона Бориса Джонсона, Лондонського організаційного комітету Олімпійських та Паралімпійських ігор і Міністерства оборони Англії були засновані Ігор Нескорених. Основною місією Ігор є – надихати міжнародне співтовариство силою непереможного людського духу, сприяти більшому міжнародному розумінню та повазі до тих, хто служить своїй країні, стимулювати одужання та підтримувати реабілітацію поранених та хворих військовослужбовців та ветеранів чоловіків і жінок з різних країн. Ігри Нескорених це міжнародні спортивні змагання серед військовослужбовців і ветеранів, які отримали травми, поранення або захворювання під час чи внаслідок виконання службового обов'язку. Ігри Нескорених покликані надавати нові можливості військовослужбовцям та ветеранам, які заплатили високу ціну за відданість своїй країні та її жителям, також об'єднувати людей та допомагати їм долати наслідки воєнних поранень, травм і хвороб за підтримки сім'ї, побратимів та суспільства.

Мета: систематизувати історичний та теоретичний матеріал з організації та проведення міжнародних спортивних змагання Ігор Нескорених серед поранених військовослужбовців і ветеранів як соціальної складової адаптивного спорту.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення науково-методичної літератури та матеріалів мережі Інтернет (офіційних сайтів); історичний аналіз; наукове пізнання (аналогії); системний аналіз.

Результат. Передумовою організації та проведення Ігор Нескорених була участь у 2013 р. британської команди військовослужбовців та ветеранів у Warrior Games (Військові Ігри) з адаптивних видів спорту, які проводяться в США. Принц Гаррі Альберт Девід Маунтбеттен-Віндзор (герцог Сассекський) на даних іграх був представником та відкривав Warrior Games. У 2014 р. в Лондоні (Англії) Принц Гаррі засновує, організовує та проводить перші Ігри Нескорених. З 2014 р. по 2023 р. було проведено шість Ігор Нескорених. В 2017 р. на III Іграх Нескорених вперше бере участь збірна команда України. В Україні створений Комітет «Ігри Нескорених» місією якого є підтримка українських військовослужбовців і ветеранів на шляху до фізичного відновлення, психологічної реабілітації та соціальної інтеграції, формуючи у них позитивний світогляд, мотивуючи до занять спортом та особистого зростання. З 2021 р. організовуються та проводяться комплексні змагання з адаптивних видів спорту, за ідентичністю Ігри Нескорених, Кубок Воїнів в рамках Ліги Нескорених України.

Висновок. Історичний і теоретичний аналіз системи організації та проведення міжнародних змагань серед поранених військовослужбовців, визначення їх мети, завдань, функцій та принципів системи підготовки учасників до Ігор Нескорених дозволяє констатувати, що вони є соціальною складовою адаптивного спорту.

Ключові слова: адаптація, історія, хронологія, військовослужбовці, ветерани, завдання, принципи, змагання, люди з інвалідністю, адаптивний спорт.

Вступ.

В 60-х роках минулого століття виникає міжнародний спортивний рух, як громадське об'єднання спортсменів, яке засноване на спільних інтересах, цілях і принципах, діяльність якого спрямована на розвиток спорту і включає в себе систему автономних спеціальних установ, що забезпечують їх функціонування і здійснюють координацію роботи різних міжнародних, національних і регіональних спортивних об'єднань.

Аналізуючи розвиток міжнародного спортивного руху в історичному аспекті, можна говорити про те, що спорт трансформувався в різні його напрямки: олімпійський, професійний, неолімпійський, адаптивний спорт та спорт для всіх.

Наприкінці ХХ ст. світова спортивна спільнота та науковці сконцентрували увагу на спорті серед людей з інвалідністю. Україна не залишається осторонь і проводить інтенсивну роботи

щодо створення Національного комітету спорту інвалідів України (1992) та Українського центру з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт» (1993). Перед керівництвом та тренерами постає фундаментальне питання з підготовки спортсменів з інвалідністю, які починають брати участь у дефлімпійських іграх (у літніх іграх з 1993 р., у зимових іграх з 1999 р.) та паралімпійських іграх (у літніх з 1996 р., у зимових з 1998 р.).

На початку ХХІ ст. фундаментальні наукові праці В.І. Мудрика (2001), Ю.А. Бріскіна (2000-2012), С.В. Овчаренка (2002-2005), А.В. Передерій (2002-2013), І.О. Когут (2003-2016) та ін. дозволили розглядати Дефлімпійські ігри, Паралімпійські ігри та Спеціальні Олімпіади у міжнародному спортивному русі як повноправні об'єднані складові адаптивного спорту.

Адаптивний спорт – це вид адаптивної фізичної культури, що задовольняє потреби особистості в самоактуалізації, реалізації і зіставленні своїх здібностей зі здібностями інших людей, а також потреби в комунікативній діяльності і в соціалізації [8].

У Законі України «Про фізичну культуру і спорт» відсутнє поняття адаптивний спорт, однак в статті 1, за новою редакції закону 2009 р., зазначається: «Спорт інвалідів як напрям спорту, пов'язаний з організацією та проведенням спортивних змагань з видів спорту осіб з інвалідністю та підготовкою спортсменів до цих змагань», а на сьогодні в Законі прописано поняття «спорт осіб з інвалідністю...» [6].

Аналіз науково-методичної літератури дозволив встановити, що за останні двадцять років було науково обґрунтовано низку теоретичних та практичних положень з адаптивного спорту як складової спортивного руху та системи підготовки спортсменів з інвалідністю в окремих видах адаптивного спорту. Ю.А. Бріскін (2004-2007) з точки зору теоретико-методичних основ, розглянув спорт осіб з інвалідністю як складову міжнародного олімпійського руху [1, 2, 3]; С.В. Овчаренко (2005) науково обґрунтував особливості підготовки футболістів з наслідками дитячого церебрального паралічу [9]; О.А. Заворотна (Каковкіна) (2008) визначила наукові підходи до розвитку координаційних здібностей у баскетболістів 13-14 років з вадами слуху [5]; А.В. Пе-

редерій (2013) розкрила теоретико-методичні основи спортивного руху спеціальних олімпіад [11]; І.О. Когут (2015) визначила соціально-гуманістичні засади розвитку адаптивної фізичної культури в Україні [8]; О.С. Пікінер (2018) науково обґрунтував підвищення рівня фізичного стану баскетболістів з вадами слуху на етапі максимальної реалізації індивідуальних можливостей [14]; Г.Ю. Печко (2018) надала характеристику фізичній підготовці висококваліфікованих бар'єристів з вадами слуху [12]; М.С. Розторгуй (2019) розкрила наукові підходи системи підготовки спортсменів у силових видах адаптивного спорту [14] та ін.

Таким чином, не виникає сумнівів щодо необхідності здійснювати наукові дослідження в системі підготовки паралімпіців, дефлімпіців і спортсменів з розумовими вадами. Однак сьогодні потребує вирішення питання, яке стосується підготовки людей, які отримали інвалідність внаслідок виконання своїх професійних обов'язків, зокрема військовослужбовців, поліцейських, пожежників, охоронників та ін. Тому визначення змагань світового рівня серед військовослужбовців і ветеранів з інвалідністю як соціальної складової адаптивного спорту є своєчасним і актуальним.

Мета дослідження: систематизувати історичний та теоретичний матеріал з організації та проведення міжнародних спортивних змагань Ігор Нескорених серед поранених військовослужбовців і ветеранів як соціальної складової адаптивного спорту.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення науково-методичної літератури та матеріалів мережі Інтернет (офіційних сайтів); історичний аналіз; наукове пізнання (аналогії); системний аналіз.

Результат. Аналізуючи історичні дані ми констатуємо, що після Другої світової війни до занять спортом залучаються особи з

пошкодженнями опорно-рухового апарату. Фундатором цієї справи став німецько-британський нейрохірург Людвіг Гуттманн, який працював у Сток-Мандевільському центрі для лікування хворих з порушенням опорно-рухового апарату. Під його керівництвом у 1948 р. були проведені змагання зі стрільби з луку за участі 16 паралізованих військовослужбовців під назвою «Сток-Мандевільські ігри», які в подальшому стали підґрунтям Паралімпійських ігор. Він на практиці довів, що спорт для людей з інвалідністю створює умови для успішної життєдіяльності, відновлює психічну рівновагу, дозволяє повернутися до повноцінного життя.

Людвіг Гуттманн
(03.07.1899-18.03.1980)

Передумовою організації та проведення Ігор Нескорених була участь у 2013 р. британської команди військовослужбовців та ветеранів у Warrior Games (Військові Ігри) з адаптивних видів спорту, засновником яких є Джон Вордін, який працював з генералом Гері Чіком в період його реабілітації. Warrior Games проводяться з 2010 р. на території США під патронатом Міністерства оборони США. В них беруть участь люди з інвалідністю, які отримали її в процесі несення військової або інших служб (пожежної, поліцейської, патрульної, прикордонної і ін.) забезпечуючи безпеку населення або держави. Саме Принц Гаррі Альберт Девід Маунтбеттен-Віндзор (герцог Сассекський) в пе-

ріод служби в британській армії у 2013 р., відвідав та відкрив Warrior Games в США [30]. Збірна команди ветеранів збройних сил України брала участь у Warrior Games 2022 р. (19-28 серпня) за запрошенням з боку організаторів змагань.

Принц Гаррі, отримавши досвід та підтримку з боку мера Лондона Бориса Джонсона, Лондонського організаційного комітету Олімпійських та Паралімпійських ігор і Міністерства оборони Англії в 2014 р., заснує Ігри Нескорених. В цей же рік був започаткований Фонд Ігор Нескорених (Invictus Games Foundation) та організовані й проведені перші Ігри Нескорених [27, 30]. Місією Фонду Ігор Нескорених є: надихати міжнародне співтовариство силою непереможного людського духу [18], сприяти більшому міжнародному розумінню та повазі до тих, хто служить своїй країні, здійснювати підтримку в одужанні та реабілітації поранених і хворих військовослужбовців та ветеранів-чоловіків і жінок з різних країн [27].

Ігри Нескорених (Invictus Games) – міжнародні спортивні змагання серед військовослужбовців і ветеранів, які дістали травми, поранення або захворювання під час чи внаслідок виконання службового обов'язку, які проводяться під гаслом «Я госпо-

дар своєї долі. Я капітан своєї душі». Слово «Invictus» з латинської – означає «непереможний», «незламний» або «нескорений», ті, які уособлюють бійцівський дух чоловіків і жінок, що отримали поранення, були травмовані або захворіли, виконуючі свої службові обов'язки. Ігри Нескорених покликані надавати нові можливості військовослужбовцям і ветеранам, які заплатили високу ціну за відданість своєї країні та її мешканцям, також об'єднувати людей і допомагати їм долати наслідки воєнних поранень, травм і хвороб за підтримки сім'ї, побратимів і суспільства.

Історичний аналіз дозволяє констатувати, як зазначалося вище: перші Ігри Нескорених відбулися у 2014 р. в Лондоні (Англія) (табл. 1) тривалість яких склала п'ять днів (11-14 вересня), в них брали участь понад 400 учасників з 13 країн (Афганістан, Австралія, Канада, Данія, Естонія, Франція, Грузія, Німеччина, Італія, Нідерланди, Нова Зеландія, Великобританія та США), програма складалася з 9 адаптивних видів спорту (стрільба з луку, легка атлетика, плавання, паурліфтинг, баскетбол та регбі на візках, волейбол сидячи, велоспорт, веслування в приміщенні). Церемонія відкриття Ігор Нескорених відбулася в Олімпійському парку Ко-

ролеви Єлизавети [20]. У вступній промові Принц Гаррі сказав: «Ігри: демонструватимуть силу спорту та сприятимуть відновленню, підтримці реабілітації та будуть показувати життя з інвалідністю... Довгострокова мета Ігор полягає у запевненні, що травмовані солдати не будуть забути» [28]. Так, з 2014 р., стали систематично проводитися Ігри Нескорених.

Другі Ігри Нескорених відбулися 8-12 травня 2016 р. у Флориді (США), до країн-учасників приєднуються військовослужбовці з Йорданії, до програми увійшов вид спорту – теніс на візках [21]. Треті Ігри відбуваються через рік у 2017 р. м. Торонто (Канада), тривалість Ігор склала вісім днів (23-30 вересня). До участі в змаганнях приєднуються учасники з Іраку, України, Румунії (загальна кількість учасників-країн склала 17) [21]. З метою надати можливість учасникам брати участь в командних видах спорту та розширити їх участь в адаптивних видах спорту, зокрема в змаганнях з баскетболу на візках, рішенням організаційного комітету була сформована Team Unconquered (Команда Нескорених як одна нація) до складу якої увійшли учасники з Румунії, України, Данії та США. Дана концепція залишається незмінною і на сьогодні [29].

Таблиця 1

Хронологія Ігор Нескорених (данні з офіційного сайту Invictus Games)

Ігри	Рік	Місто	Кількість країн-учасників	Кількість учасників-спортсменів	Медальний залік
I Ігри Нескорених	2014	Лондон (Англія)	13	409	9
II Ігри Нескорених	2016	Орlando (Флорида, США)	14	487	11
III Ігри Нескорених	2017	Торонто (Канада)	17	550	11
IV Ігри Нескорених	2018	Сідней (Австралія)	18	491	12
V Ігри Нескорених	2021	Гаага (Нідерланди)	17	395	9
VI Ігри Нескорених	2023	Дюссельдорф (Німеччина)	22	550	10
VII Ігри Нескорених	2025	Ванкувере-Уистлере (Канада)	Планується програма з 9 видів спорту, в змаганнях братиме участь понад 500 учасників понад з 20 країн		

Четверті Ігри Нескорених відбулися на континенті Австралія у м. Сідней 20-27 жовтня 2018 р. На Ігри були запрошені представники країни Польщі. До програми додаються змагання з гольфу на візках. Вперше офіційну ліцензію від Фонду Ігор Нескорених щодо трансляції Ігор отримує компанія Invictus Australia (Нескорена Австралія), яка пропагує фізичну, соціальну, емоційну перевагу спорту, а також висвітлює потреби молодих ветеранів, з якими вони стикаються під час переходу від військового до суспільного життя. На цих Іграх організатори змагань визначають талісман, яким став «коббер» – австралійський голубий хилер [22]. Invictus Games Foundation приймає рішення щодо проведення Ігор Нескорених один раз у два роки.

Протягом семи днів 16-22 квітня 2020 р. у Гаазі (Нідерланди) відбулися V Ігри Нескорених, в яких не брала участь команди з Афганістану. Програма Ігор складалась із 9 видів спорту, яка відповідала першим Іграм Нескореним [23].

У зв'язку із Всесвітньою пандемією на COVID-19 VI Ігри Нескорених були перенесені на рік і відбулися 9-16 січня 2023 р. До участі в змаганнях приєдналися команди з Бельгії, Ізраїлю, Колумбії, Нігерії, Республіки Корея (загальна кількість склала 22 країни-учасниці). До програми Ігор були включені змагання з настільного тенісу [19].

На сьогоднішній день Фондом Ігор Нескорених прийнято рішення з проведення 8-16 лютого 2025 р.

VII Ігор Нескорених в Ванкувер-Уистлері (Канада), які стануть глобальною платформою для розширення спектру та профілю зимових адаптивних видів спорту. Ігри в Канаді будуть проводитись у партнерстві з корінними народами у дусі істини та примирення з корінними громадами. До програми увійшли зимові види спорту (гірські лижі, лижний спорт, скелетон і керлінг на колясках) та види спорту в закритих приміщеннях (веслування, волейбол сидячи, плавання, регбі та баскетбол на колясках) [26].

Вперше в Іграх Нескорених збірна команда України у складі 15 представників бере участь у III Іграх у 2017 р. м. Торонто (табл. 2). На своїх дебютних Іграх українська збірна показала один з найкращих результатів серед інших 16 країн, виборовши 14 медалей, 8 з яких – найвищого гатунку. Українські військовослужбовці та ветерани вкотре продемонстрували незламну силу духу та стали взірцем того, як воля до життя та віра в свої здібності виявляються сильніше за обставини. Вдруге 15 українських представників брали участь на IV Ігри у 2018 р. м. Сідней та змогли вибороти 20 медалей, з них – 7 золотих. У 2021 р. у Гаазі на V Іграх збірна команда брала участь у змаганнях у розширеному складі, а саме, – Фондація Ігор прийняла рішення про збільшення квоти української команди з 15 до 20 учасників, які змагалися в 6 видах спорту, виборовши 16 нагород, з них 5 – золотих. З того часу збірна команда України бере участь в Іграх під девізом «*Бійці, чия воля сильніша за тіло*». На VI Іграх у Дюссельдорфі, які відбулися у вересні 2023 р., збірна команда

України брала участь у складі 25 учасників, які змагалися у 9 видах спорту. І, незалежно від того, що країна вже півтора року знаходилась в стані війни і бореться з агресією Росії, досі наша збірна виборола 34 нагороди різного гатунку, з яких 12 – найвищого.

Зазначимо, що до складу команди України для участі в Іграх Нескорених можуть увійти військові і волонтери ЗСУ, представники Нацгвардії, Державної прикордонної служби України, Національної поліції України, Служби безпеки України, а також представники із добровольчих формувань, які були поранені, травмовані або захворіли під час або внаслідок виконання службових обов'язків у роки проведення АТО, під час повномасштабної війни в Україні, а також в ході миротворчих операцій за участі України з 1991 р.

Спортивний рух нескорених в Україні набув свого розвитку у 2014 р. зі створення громадської організації «Ліга Нескорених», основною метою якої є здійснення спрямованої психологічної та фізичної реабілітації військових. В рамках Ліги Нескорених проводяться спортивні змагання серед поранених військовослужбовців та ветеранів, які отримали інвалідність у процесі виконання своїх службових обов'язків: «Кубок захисника України» (стрільба з луку), «Кубок Збройних сил України», «Кубок волонтера ЗСУ», «Кубок з міні-футболу» та ін.

В Україні створений Комітет «Ігри Нескорених», підтримка якого здійснюється з боку Міністерства у справах ветеранів України, Міністерства молоді і спорту України, Міністерства внутрішніх

Таблиця 2

Хронологія участі збірної команди України в Іграх Нескорених [25]

Ігри Нескорених	Участь у видах спорту	Кількість медалей
III Ігри Нескорених (2017 р.) Торонто	6	14 (8/3/3)
IV Ігри Нескорених (2018 р.) Сідней	6	20 (7/10/3)
V Ігри Нескорених (2021 р.) Гаага	6	16 (5/5/6)
VI Ігри Нескорених (2023 р.) Дюссельдорф	9	34 (12/14/8)

справ України, Міністерства закордонних справ, Міністерства оборони України, Благодійного фонду «Повернись живим». Основною місією комітету є підтримка українських військовослужбовців і ветеранів на шляху до фізичного відновлення, психологічної реабілітації та соціальної інтеграції, а також формування позитивного світогляду та мотивування їх до занять спортом та особистого зростання. Рух Нескорених в Україні має на меті сприяти розвитку та популяризації спорту як дієвого засобу реабілітації серед поранених бійців, а також спонукати суспільство й державу створювати для цього необхідні умови [25].

Акцентуємо увагу на тому, що в Україні ідентичні змагання проводяться з 2021 р. під назвою «Кубок Воїнів» засновниками яких були: Сергій Шимчак (2014-2015 рр. учасник АТО у складі Львівського добровольчого батальйону «Воля» 24 окремої механізованої бригади імені короля Данила ЗСУ, з лютого 2022-го по січень 2023-го – служив у 206 батальйоні Територіальної оборони Київської 241-ї бригади. Абсолютний Призер III Ігор Нескорених, зі стрільби з луку 2018 р. [17]); Дмитро Сидорук (майстер спорту міжнародного класу зі стрільби з луку, молодший сержант 24 окремої механізованої бригади імені короля Данила ЗСУ. У 2017 р. на змаганнях Ігри Нескорених у Торонто завоював срібну медаль. Був тренером збірної команди України в процесі підготовки до участі у Іграх Нескорених, Warrior Games та Кубків Воїнів. Загинув 5 квітня 2022 р., виконуючи бойове завдання [7, 15]); Павло Лучків (ветеран Збройних сил України, служив у 24 окремій механізованій бригаді імені короля Данила ЗСУ. 15 січня 2015 р. отримав осколкове поранення лівого передпліччя у с. Кримське Луганської області [4]. На останніх Іграх Нескорених 2023 р. став абсолютним переможцем в

стрільбі з луку та взяв участь у змаганнях з баскетболу на візках у складі Team Unconquered). На першому Кубку Воїнів змагання проходили з одного виду спорту – стрільба з луку. До програми третього Кубку додали змагання з різних дисциплін легкої атлетики та настільний теніс, які відбулися 21-23 жовтня 2023 р. у Західному реабілітаційно-спортивному центрі, на потужній спортивній базі на Самбірщині. В інтерв'ю Сергій Шимчак зазначив: «Кубок Воїнів – не про нагороди, а про зустріч побратимів. Хочемо залучити до спорту військових, які проходять реабілітацію, бо це допомагає відволікатися від проблем і травм. Спорт – один із ключових видів психологічної та фізичної реабілітації. Але неможливо переконати ветеранів займатися спортом, їх можна лише зацікавити. Показати на прикладі, чого можна досягнути. Щоб кожен бачив: якщо в інших виходить, то і йому до снаги. Але якщо ніхто такого не робив раніше, він може стати першим» [16].

Дискусія. Ігри Нескорених відрізняються від інших спортивних змагань адаптивного спорту своїми унікальними цілями, зокрема, Ігри не є спортом найвищих досягнень, який спрямований на досягнення максимально спортивного результату світового рівня. Ігри Нескорених орієнтовані на використання спорту як інструменту для відновлення та реабілітації учасників, тому використовується терміни «учасники» (а не спортсмени) та «категорії» (а не класифікації). Усі учасники мають право брати участь у Іграх незалежно від типу їх порушень, однак традиційно – за кваліфікацією паралімпійського спорту. До складу команди входить 15 учасників, однак за рішення організаційного комітету кількість учасників команди може бути збільшена до 20 представників і більше. Кожна країна-учасників самостійно обирає систему відбору та комплек-

тування команди, тренує та керує своєю командою з урахуванням різного ступеню досвіду в адаптивному спорті.

На сьогодні постало питання щодо Ігор Нескорених та його спортивного руху як складової адаптивного спорту, і цьому є підтвердження, оскільки:

- метою Ігор Нескорених є сприйняття розвитку та популяризації спорту як дієвого засобу реабілітації серед поранених бійців, а також спонукання суспільства і держави створювати для цього необхідні умови;
- діяльність міжнародного та національного спортивного руху нескорених спрямована на вирішення більшості завдань адаптивного спорту, зокрема: забезпечення гармонійного розвитку особистості; зміцнення здоров'я; задоволення комунікативних потреб особи та підвищення комунікативної активності; корекція рухових, емоційних, соціальних відхилень; виявлення і стимулювання резервних можливостей організму; підготовка до професійної реабілітації; нормалізація соціального статусу; формування мотивації та усвідомленого ставлення до занять спортом; забезпечення постійності та безперервності спортивних занять на оптимальному рівні рухової активності; забезпечення можливості зіставлення результатів спортивної діяльності в умовах впорядкованого суперництва відповідно до нозологічно обумовлених можливостей; поширення знань про зміст і результати спортивної діяльності спортсменів з інвалідністю; пропаганда спорту як засобу соціальної реабілітації, саме серед людей з інвалідністю;
- спортивному руху нескорених властиві загальні функції

адаптивного спорту – гуманістична, соціалізуюча, комунікативна, освітня, виховна та видовищна, а також специфічні – корекційно-компенсаторна, рекреаційно-оздоровча, моделювання поведінки, інтегративна, гедоністична та змагальна;

– система підготовки учасників-нескорених базується на загальних, дидактичних та специфічних принципах адаптивного спорту, зокрема: загальних – гуманізму, соціалізації, оздоровчої та реабілітаційної спрямованості; дидактичних – свідомості та активності, наочності, доступності та індивідуалізації, систематичності та безперервності; специфічних принципах підготовки спортсменів, які обумовлюються соціальним, медико-біологічним, психологічним і спортивно-педагогічним законо-

мірностями є притаманними відповідно до нозології отриманих поранень та травм. А їх реалізація підвищує ефективність навчально-тренувального процесу і змагальної діяльності учасників;

– система підготовки учасників охоплює три етапи, зокрема – корекційно-реабілітаційний етап, етап підготовки учасників до участі у змаганнях та досягнень спортивного результату, етап вдосконалення та збереження спортивної форми на рівні індивідуальних можливостей;

– класифікація учасників нескорених відображає гуманістичний і високий морально-етичний зміст адаптивного спорту та виконує дві основні функції: а) визначення придатності учасників до участі в змаганнях; б) групування учасників в певні класи за їх функціональними можливостями.

Таким чином аналізуючи систему організації та проведення міжнародних змагань серед поранених військовослужбовців, їх мету, завдання, функції та принципи системи підготовки спортсменів спортивного руху нескорених та Ігор Нескорених, можемо констатувати, що вони є соціальною складовою адаптивного спорту.

Висновок. Систематизація історичних та інформаційних даних дозволила визначити, що Ігри Нескорених є міжнародною мультиспортивною подією, яка спрямована на організацію та проведення міжнародних змагань серед поранених військовослужбовців на меті яких є популяризація спорту як дієвого засобу реабілітації та адаптації до повноцінного соціального життя. Аналіз показав, що Ігри Нескорених є соціальною складовою адаптивного спорту.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Література

1. Бріскін Ю.А. *Організаційні основи Паралімпійського спорту*. Львів: «Кобзар», 2004. 180 с.
2. Бріскін Ю.А. *Спорт інвалідів у міжнародному олімпійському русі*. Львів: Край, 2006. 346 с.
3. Бріскін Ю.А. *Теоретико-методичні основи інваспорту*. Львів: Кварт, 2005. 355 с.
4. *Ветеран із Львівщини Павло Лучків виборов золото на «Іграх Нескорених»* https://zaxid.net/veteran_iz_lvivshhini_pavlo_luchkiv_viborov_zoloto_na_igrah_neskorenih_n1570944
5. Заворотная О.А. *Развитие координационных способностей у баскетболистов 13-14 лет с нарушениями слуха: дисс. на соиск. учен. степ. канд. наук по физ. восп. и спорту: [спец.] 24.00.01 «Олимпийский и профессиональный спорт»*. ДДІФКіС. К., 2008. 187 с.
6. *Закон України Про фізичну культуру і спорт*. В новій редакції 2009. *Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, N 7, ст.50*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1724-17#Text>
7. *Історія героїзму загиблого ветерана Дмитра Сидорука*. <https://zaborona.com/reanimacziya-12-operacij-i-znovu-vijna-istoriya-geroyizmu-zagyblogo-veterana-dmytra-sydoruka/>

References

1. Briskin Yu.A. *Organizational foundations of Paralympic sports*. Lviv: «Kobzar», 2004. 180 p.
2. Briskin Yu.A. *Disabled sports in the international Olympic movement*. Lviv: Kray, 2006. 346 p.
3. Briskin Yu.A. *Theoretical and methodological foundations of importation*. Lviv: Kvart, 2005. 355 p.
4. *Veteran from Lviv region Pavlo Luchkiv won gold at the «Invincible Games»* https://zaxid.net/veteran_iz_lvivshhini_pavlo_luchkiv_viborov_zoloto_na_igrah_neskorenih_n1570944
5. Zavorotnaya O.A. *Development of coordination abilities in 13-14-year-old basketball players with hearing impairment: diss. for competition scientist steppe*. Ph.D. sciences in physics vsp. and sports: [special] 24.00.01 «Olympic and professional sports». DDIFKiS. K., 2008. 187 p.
6. *Law of Ukraine on physical culture and sports. In the new edition of 2009*. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 2010, No. 7, Article 50. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1724-17#Text>
7. *The story of the heroism of the fallen veteran Dmytro Sydoruk*. <https://zaborona.com/reanimacziya-12-operacij-i-znovu-vijna-istoriya-geroyizmu-zagyblogo-veterana-dmytra-sydoruka/>

8. Когут І.О. *Соціально-гуманістичні засади розвитку адаптивної фізичної культури в Україні: монографія*. Львів: СПОЛОМ, 2015. 284 с.
9. Мудрик В.І. *Спеціальні Олімпіади. Special Olympics*. Київ: Нора-прінт, 2001. 52 с.
10. Овчаренко С.В. *Планування навчально-тренувального процесу футболістів-інвалідів з наслідками дитячого церебрального паралічу у річному циклі підготовки*: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. кандидата наук з фіз. виховання і спорту: спец. 24.00.01. К., 2005. 21 с.
11. Передерій А.В. *Спеціальні Олімпіади в сучасному світі*. Львів: ЛДУФК, 2013. 296 с.
12. Печко Г. Ю. *Фізична підготовка висококваліфікованих бар'єристів з вадами слуху на етапі максимальної реалізації індивідуальних можливостей*: дис. на здобуття наукового ступеню канд. наук з фізичного виховання і спорту: [спец.] 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт. Дніпропетровськ, 2018. 210 с.
13. Пікінер О.С. *Підвищення рівня фізичного стану баскетболістів з вадами слуху на етапі максимальної реалізації індивідуальних можливостей*: дис. на здобуття наукового ступеню канд. наук з фізичного виховання і спорту: [спец.] 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт. Дніпропетровськ, 2018. 163 с.
14. Розторгуй М. *Підготовка спортсменів у силових видах адаптивного спорту*: монографія. Львів: ЛДУФК, 2019. 332 с.
15. Сидорук Дмитро Юрійович https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%BA_%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%BE_%D0%AE%D1%80%D1%96%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87
16. Фонд «Повернись живим». Матеріали – новини. <https://savelife.in.ua/materials/news/ne-perekonaty-veteraniv-zaymatysya-sport/>
17. Як паралізований снайпер став чемпіоном Ігорнескорених. <https://armyinform.com.ua/2020/10/14/yak-paralizovanyj-snajper-stav-chempionom-igor-neskorenyh/>
18. *Aims and Origins*: <https://invictusgames.in.ua/importance/>
19. *Invictus Games Düsseldorf 2023.*: <https://invictusgames.in.ua/invictus-games-dusseldorf-2023/>
20. *Invictus Games London 2014.* <https://www.invictusgamesfoundation.org/invictus-games/london-2014>
21. *Invictus Games Orlando 2016.* <https://www.invictusgamesfoundation.org/invictus-games/orlando-2016>
22. *Invictus Games Sydney 2018.*: <https://invictusgames.in.ua/invictus-games-2018-games/>
8. Kohut I.O. *Social and humanistic foundations of the development of adaptive physical culture in Ukraine: monograph*. Lviv: SPOLOM, 2015. 284 p.
9. Mudrik V.I. *Special Olympics. Special Olympics*. Kyiv: Nora-print, 2001. 52 p.
10. Ovcharenko S.V. *Planning the educational and training process of disabled football players with the consequences of cerebral palsy in the annual training cycle*: autoref. thesis for obtaining sciences. stupa candidate of sciences in physics education and sports: special. 24.00.01. Київ, 2005. 21 p.
11. Perederii A.V. *Special Olympics in the modern world*. Lviv: LDUFK, 2013. 296 p.
12. Pechko G.Yu. *Physical training of highly qualified barrier riders with hearing impairments at the stage of maximum realization of individual capabilities*: dissertation. to obtain the scientific degree of Candidate of Science. Sciences in physical education and sports: [special] 24.00.01 – Olympic and professional sports. Dnipropetrovsk, 2018. 210 p.
13. Pikiner O.S. *Increasing the level of physical condition of basketball players with hearing impairments at the stage of maximum realization of individual capabilities*: thesis. to obtain the scientific degree of Candidate of Science. Sciences in physical education and sports: [special] 24.00.01 – Olympic and professional sports. Dnipropetrovsk, 2018. 163 p.
14. Roztorguy M. *Training of athletes in power sports of adaptive sports: a monograph*. Lviv: LDUFK, 2019. 332 p.
15. Dmytro Yuriyovych.Sydoruk https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%BA_%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%BE_%D0%AE%D1%80%D1%96%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87
16. «Come Back Alive» Foundation. Materials are news. <https://savelife.in.ua/materials/news/ne-perekonaty-veteraniv-zaymatysya-sport/>
17. *How a paralyzed sniper became the champion of the Invincible Games.* <https://armyinform.com.ua/2020/10/14/yak-paralizovanyj-snajper-stav-chempionom-igor-neskorenyh/>
18. *Aims and Origins*: <https://invictusgames.in.ua/importance/>
19. *Invictus Games Düsseldorf 2023.*: <https://invictusgames.in.ua/invictus-games-dusseldorf-2023/>
20. *Invictus Games London 2014.* <https://www.invictusgamesfoundation.org/invictus-games/london-2014>
21. *Invictus Games Orlando 2016.* <https://www.invictusgamesfoundation.org/invictus-games/orlando-2016>
22. *Invictus Games Sydney 2018.*: <https://invictusgames.in.ua/invictus-games-2018-games/>
23. *Invictus Games the Hague 2020.*: <https://invictusgames.in.ua/invictus-games-2020-hague2020/>

23. *Invictus Games the Hague 2020*: <https://invictusgames.in.ua/invictus-games-2020-hague2020/>
24. *Invictus Games Toronto 2017*: <https://invictusgames.in.ua/toronto-2017/>
25. *Invictus Games Ukraine. Team Ukraine*: <https://invictusgames.in.ua/organising-committee/>
26. *Invictus Games Vancouver Whistler 2025*. <https://www.invictusgamesfoundation.org/invictus-games/vancouver-whistler-2025>
27. *Invictus Games*. Official site: <https://www.invictusgamesfoundation.org/>
28. *Prince Harry's speech at the opening ceremony of the Invictus Games*. <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=Im-5ey1-siY>
29. *Team Unconquered at the Invictus Games*: <https://www.invictusgamesfoundation.org/invictus-community-nations/unconquered>
30. *Warrior Games*. https://en.wikipedia.org/wiki/Warrior_Games
24. *Invictus Games Toronto 2017*: <https://invictusgames.in.ua/toronto-2017/>
25. *Invictus Games Ukraine. Team Ukraine*: <https://invictusgames.in.ua/organising-committee/>
26. *Invictus Games Vancouver Whistler 2025*. <https://www.invictusgamesfoundation.org/invictus-games/vancouver-whistler-2025>
27. *Invictus Games*. Official site: <https://www.invictusgamesfoundation.org/>
28. *Prince Harry's speech at the opening ceremony of the Invictus Games*. <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=Im-5ey1-siY>
29. *Team Unconquered at the Invictus Games*: <https://www.invictusgamesfoundation.org/invictus-community-nations/unconquered>
30. *Warrior Games*. https://en.wikipedia.org/wiki/Warrior_Games

Долбишева Ніна

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги 10, 49094, Україна
e-mail: ninadolb@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-7306-9194>

Балджи Ілона

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги 10, 49094, Україна
e-mail: ilona.perelygina@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-5157-5638>

Чухловіна Валерія

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги 10, 49094, Україна
e-mail: valeriiaph.d.017ukr@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-0816-0036>

Бузоверя Анна

Університет митної справи та фінансів
м. Дніпро, вул. Вернадського, 2/4, 49000, Україна
e-mail: anna.buzoveria@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-5595-6814>

Чернявська Олена

Український державний університет науки і технологій,
м. Дніпро, пр. Гагаріна, 4, 49600, Україна
e-mail: lekachernyavska77@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-9242-1846>